

ראיון עם אברהם בוצר (ציטה)

5 באוגוסט 2001

פרוייקט תיעוד תולדות חיל הים

מראיינת: דניאלה רן

- בוצר: הרקע שלי הוא שהייתי בפלי"ם, הייתי בפלמ"ח. המושג של יוזמה ותוקפנות זה היה אחד מהיסודות בקולות המלחמה, בקולות המחשבה.
- ב- 1952 אני חושב הייתי בקורס מג"דים. מפקדי גדודים.
- ש. מחיל הים הוציאו לקורס מג"דים.
- ת. כן. חשבו שנוכל ללמוד עוד משהו.
- ש. יש הרבה מחיל הים, או רק אתה באופן....
- ת. היו עוד שניים. היה ברוש והיה אחד בושנסקי ששלחו.
- אני חושב שתרמתי בתור קצין בשייטת 1 לפיתוח שיטות תקיפה. אחד הדברים שאני חושב שעשיתי זה היתה של תקיפות משולבות של פריגטות וטורפדות, להגיע למצב שכוח האש, התותחים והטורפדות מובאים באותו זמן, באותו עיתוי אל המטרה. שיחקנו הרבה בתנועה יחסית. זאת אומרת, אתה צריך להביא ל... כלי שהוא מהיר מאוד וכלי שהוא איטי מאוד ולהביא אותו לטווח באותו זמן שהוא יהיה בטווח שהוא יורה עם התותח, וזה יהיה בטווח שהוא יורה עם הטורפדו ובאותו זמן האויב יותקף. שיהיה עליו לא לחץ טיפין-טיפין, שהוא יעמוד בפני כל תקיפה, אלא ריכוז של כוח או כוח אש של נוכחות, הטורפדו והפגז של התותח שיבואו למטרה באותו זמן או בערך באותו זמן.
- ואז היתה שם בעיה של תנועה יחסית. זה המטרה נוסעת, זה בא מפה והוא נוסע במהירות של 30 קשר מפני שהוא ספינת טורפדו, זה נוסע לאט, ואז לערוך את כולם ולהביא את כולם אל המטרה באותו זמן פחות או יותר, של ... יחסי, באיזה מהירות לנסוע. לפעמים זה נוסע יותר מדי מהר ואתה צריך לעצור אותו וזה יש לו טווח מסוים במהירות המקסימלית, לתת לו את הכיוון.
- האמצעים מבחינת מיכשור היו די מוגבלים. היו בעיות של יחסי. אתה מכניס את האלמנטים למחשב וזה נותן לך את הפתרון. אז שיחקנו עם שושנות רוח, עם כלי מידה ועם סרגלים, כל מיני פטנטים בנושא הזה. עסקנו בזה הרבה מאוד.
- ש. צריך מתמטיקה?
- ת. יחסית. זה לא מתמטיקה. זה יותר גאומטריה מאשר... זה אפילו לא טריגונומטריה, מאשר מתמטיקה. אני חושב שבנושא הזה תרמתי.
- חלק גדול מהמפקדים ומהקצינים של חיל הים באותה תקופה, בלי לזלזל בהם, היה להם רקע ימי טוב, אבל רק של צי סוחר. האונייה נסעה טוב, המנוע היה בסדר.
- ש. היא נראתה טוב.
- ת. היא הבריקה. אבל את העסק הזה של לחימה, הצד המחשבתי של הלחימה, לא כל כך התעסקו בזה הרבה. הלחימה זה לא היה התקיפה, זה גם הכושר לספיגת נזקים.
- ש. בקרת נזקים?
- ת. בקרת נזקים. אז אני חושב שהייתי.... גם בעמדה הזו שלי אני חושב שהשפעתי לא מעט בכיוון של פעילות לחימה, אימונים יותר בנושא לחימה – אם זה תקיפה, אם זה בקרת נזקים, אם זה טיווח כלי שייט לא רק בכדי שייראה יפה, אלא להגיע לעמדת ירי עדיפה. זה בתקופה שלי.
- ש.

- ת. אני לא זוכר בדיוק את התקופות. הייתי גם סגן באיזשהי אונייה בתקופה הזאת. אני לא זוכר.
- ש. ב - 1955-1956 היית ראש ענף ים 3.
- ת. לא, אבל לפני כן, ב - 1952 הייתי על ה"הגנה" פעם. זה מופיע שם?
- ש. כן. ציינת שהיית מפקד של כלי שיט.
- סטרים ופריגטות. הרעיון ואחר כך התרגול של הסיפור הזה. זה אני חושב שזאת היתה התרומה העיקרית שלי בנושא הזה בתקופה הזאת.
- ש. וכמפקד של כלי שיט, היו דברים שאתה יכול להגיד שהם היו – האופי של האימונים ודברים כאלה.
- ת. הייתי מפקד כלי שיט ב - 1952, אוניית מנועים, קורבטה.
- ש. מתי התחלת להיות במשחתת, אחרי 1956? השאלה אם אתה יכול לראות לאחור, זאת אומרת כשהיית מפקד משחתת, הרבה דברים הם הולכים לאחור בהבנה שלהם. היית מפקד משחתת ואתה הכנסת סוג מסוים של אימונים כשהיית בכלי שיט קטנים יותר, איטיים יותר, כן? היא באמת איטית יותר משחתת או שזה לא נכון. כלי שיט הוא קצת שונה.
- ת. אני ראיתי את כלי השיט כאמצעי לחימה. כל מה שניסיתי, ודי הצלחתי, זה להוציא את המקסימום מהאמצעים או מהנשק שהיה לה, אם זה התותח, אם זה המכ"ם, אם זה המנוע ובעיקר להגיע לעבודת צוות. הכי חשוב זה להגיע לעבודת צוות. משחתת לדוגמה שאונייה עם מילואים מגיעה ל-210-220 איש. והעסק הזה בכדי שיעבוד טוב הוא צריך לנגן כמו תזמורת ושאר אחד לא יזייף – לא המקיש האחרון ולא החליץ האחרון. ברגע שאחד מזייף – התזמורת נכשלה. כאשר הדגש הוא על כושר התקיפה וכושר ההשמדה, ולנצל את כל מה שיש לך לצורך זה, כאשר הנקודה החשובה ביותר זה להגיע לעבודת צוות. אם אין לך עבודת צוות ואתה נכשל בדבר קטן כמו אספקת תחמושת, שזה בסך הכל סבלות, ולא מגיעה תחמושת בזמן וזה הרבה עבודת ידיים היה אז, בלי מעליות ובלי אוטומט כמו היום, וזה עבודת צוות וזה תחת ירי, ושנשים לא יפלו, אז אתה מגיע לתוצאות. אתה נכשל בדבר שולי כמו אספקת תחמושת שזה עבודת סבלות, אין לך פגז לתותח – התותח לא יורה. האונייה לא נלחמת, זה עוד לפני שזה פוגע.
- ש. גם בראיונות של טנקוס וגם שכתוב במסמכים, היעדים, הייעוד של חיל הים מוגדר כליווי שיירות, משמר חופים והובלת יחידות בעיקר. אתה מדבר בכלל על קרבות ימיים. זה כאילו בפעם הראשונה שאני שומעת מישהו מדבר על...
- ת. כשאת מדברת על ליווי שיירות, מה זה ליווי שיירות?
- ש. סליחה, טעיתי. ליווי כלי שיט.
- ת. כשאתה מלווה כלי שיט אתה נמצא בקרבתו בכדי להגן עליו. מה זה נקרא להגן? אם בא כלי שיט אויב – אתה תוקף אותו. מה שאתה לא עושה, בסופו של דבר אתה נמצא בשביל להרוג את האויב. האסטרטגיה והטקטיקה, איך שלא תקרא לזה, לבסוף החייל עם החרב צריך להיות מסוגל לתקוף ולהימנע מלהידקר, וזה לא משנה אם הוא מאבטח את המלכה או שהוא מאבטח את הנסיך או שהוא שומר בכניסה. הוא צריך להיות מסוגל להרוג ולא להיהרג. זה תפקיד כלי השיט ועל זה אני אומר ש-1953-56 לא היתה שיא התקופות של חיל הים. לחיל הים היתה תקופה טובה ב-1948. את זה את לא מכסה. הוא היה חייל טוב, חייל נועז, חייל הכל. היתה לו תרדמה אחרי זה, כמו שלכל צה"ל היתה תרדמה.

היו תקופות בשנות ה-50, 51, 52 שהלכו לתקוף איזשהו כפר ושני פלאחים עם רובה צייד הבריחו גדוד. אז גם חיל הים לא היה בגדולתו אז במישור הזה. אני אומר שגם הרקע הוא שהיו לא מעט אנשים בתפקידים בכירים שהם באו מהצד של צי הסוחר, ולא היתה להם המודעות של להרוג ולא להיהרג. בליווי שיירה כלי השייט צריך לדעת להרוג, לתקוף, להשמיד ולהישאר צף. בשלושה משפטים או בשלוש מילים. בשביל זה הוא קיים.

ש. בפועל לחיל הים גם היה אבל לא היתה לחיל הים הזדמנות כמו לחיל היבשה והאוויר.
 ת. את נגעת בנקודה נכונה וזו אחת הבעיות שהיתה לחיל הים לאורך כל ההיסטוריה.
 חיל הים הגיע למלחמות. הוא עשה אותן יפה ב - 1948. עשה אותן לא רע ב - 1956. תפס את ה"איברהים אל-אוול". גם על זה אפשר להתווכח אם הוא עשה את זה טוב או לא יותר. היתה לו מלחמה ב - 1967. עשה מה שעשה. לזה את לא מגיעה. טוב או לא טוב. ... לא טוב. אם להשתחף אני הייתי ההצלחה היחידה ב- 1967 אם את מכירה את ההיסטוריה שלי.

ש. לא עד כדי כך.
 ת. זה היה הדבר היחידי המוצלח שחיל הים עשה.
 ש. עם הסירות שירדו ביבשה?
 ת. לא. הייתי אז תלמיד באוניברסיטה בירושלים ומוניתי כמפקד זירת ים סוף. היו שם סטר והיו שם נחתות.

איך צה"ל התפתח? היו פעולות תגמול והיו פעולות יזומות והיו תקיפות יבשתיות והיה סיוע אווירי. כל דבר כזה יש מודיעין לקראתו, יש הכנות ואימונים לקראת זה. יש ביצוע. כל המערכת משתתפת בלחימה הזו. זו לחימה. זו מלחמה בקנה מידה קטן, לתקוף למשל את משטרת חוסיין בדרום עם הצנחנים. כל צה"ל מאחורי זה – המבצעים, המודיעין, האספקה, חיל האוויר. לחיל הים לא היתה ההזדמנות הזו. הוא לא הצליח להשתפר.

ש. שני דברים : גם לא היתה התנסות וגם לא היו הלקחים שאחר כך.
 ת. כן. כל הביצוע, כל הפעולות ופעולות התגמול זה מלחמות קטנות. אדם משתפף. אתה מגיע לרמה. המערכת שלך עובד, המודיעין שלך עובד, האספקה שלך, הלוגיסטיקה, הכל. הכוחות נלחמים או לא נלחמים, אבל כל חיל הים עשוי היה להשתתף בזה, כמו שכל צה"ל השתתף כששלחו קדימה איזשהי קטנה. לחיל הים לא היה את זה. אז היו כל מיני סיורים יזומים, סיורי מודיעין, היתה פעילות בלבנון של סיוע בהורדת כל מיני סוכנים ואיסוף סוכנים. זה תרם אבל זה לא כמו פעולת תגמול וכל מה שמאחורי זה, שיש לחימה בעקבות אותה פעולת תגמול, עם המסקנות שאחרי זה. תמיד יש סיכויים לדבר על זה בפעם הבאה.

לחיל הים לא היה את הלוקסוס הזה. הוא הגיע למלחמות ותקופות ארוכות הוא התאמן, הוא התאמן על יבש, הוא לא נסע לחוף לארץ. הוא נסע ליוון ב- 1952. אבל לא היתה לו את ההזדמנות של התנסות ושל היבנות כמו שצה"ל, שהוא היה במצב הרבה יותר חמור מאשר חיל הים לפי דעתי ב - 1951 - 1952 הוא הרבה בתרומתו של אריק שרון. זו הפעם היחידה שהוא תרם. מאז הוא רק הרס לדעתי. והמיתלה. מאז הוא רק הורס, כולל היום.
 ש. לדעתך.

ת. בטח שזה לדעתי. זאת הנקודה לגבי התנסות או צבירת ניסיון של חיל הים, שלא היתה לו ההזדמנות, ולכן ב- 1967 במנטליות של אימונים, כשבאו לבצע איזשהי פעולה בסוריה, אמרו: לוח הזמנים הוא זה, נעשה את זה מחר. זה מחשבה, זה מנטליות שהיא נבנית... והיו שם חברה רציניים, ולא פחדנים, ומוכשרים. גם המעשה וגם המחשבה היתה עקומה. הפעם הראשונה שחיל הים הגיע למצב של התנסות זה היה מלחמת ההתשה.

ש. זה ממש קפיצה.

ת. ללא מלחמת ההתשה בתעלה, חיל הים לא היה מסוגל, לא היה מוכן במלחמת יום כיפור ולהישגים כפי שהוא השיג.

ש. זה התקופה שבה פיקדת על החייל, נכון?

ת. אז היה לי מזל שהיתה פעילות. אבל לא יכול להיות שגבר כמו עמי איילון, שהוא הלך לטבע את הסטרים או שהוא נלחם על האי גרין, האומץ שלו, הדבקות במטרה שלו, הנחישות שלו לא תשפיע על אחרים. זה חלק מחיל הים. ובזכותי שבפעולות מסוג זה, אפילו קטנות, הבאתי את מפקדי הסטילים שהיו נוכחים ויסתכלו. הבאתי את מפקדי הסטילים מסיני לתעלה למפרץ סואץ, שהם ליוו את ההכנות.

ש. הם לא יצאו עם ה... .

ת. לא. הם רק היו משגיחים. אבל כשהוא רואה דגם כמו עמי איילון – לא יכול שזה לא ישפיע עליו. זה מה שהיה לצה"ל בין המלחמות, ולחיל הים לא היה את זה. ב- 1953 - 1956 היתה תקופה יבשה. ב- 1952 עשינו הפלגות ארוכות ועשינו את זה יפה, והתנהגנו יפה ועשינו הפלגה בהתנסות של ... היה בסדר. אבל זה לא היה להסתכל על ההוא במגמה להרוג אותו. הופענו יפה. הייתי לבוש עם חליפת טבחים יפה. לאורך התעלה.... המצרים היו פושטים עם סירות. שמו חוליות בתחנת מכ"ם, חיילים של חיל הים בתוך המוצבים. היתה תעלה, היו אזורים יותר רחבים, המצרי עם הקומנדקר תקף, היה בא עד... אז שמו מכ"ם בכל מיני מוצבים עם חיילים של חיל הים בכדי לתת התרעה. אני זוכר שהייתי בא לבקר אותם, עם כובע מצחייה גדול ויפה. וכל פעם כשהיית בא, נכנס למוצב – המצרים היו רואים אותך. ואתה מסתובב שם בין השוחות בתוך הבודקה עם כובע. אחד הדברים הראשונים שעשיתי, שמתי כומתה כחולה, נוסף לכובע.

ש. יש איזה מיתוס שבוצר החליף את הכובע בכומתה. לפני זה לא חשבת על זה?

ת. לא. השארתי גם את הכובע בשביל מסדרים.

ש. בשביל מסדרים, כייצוג.

ת. זה נכון שבמלחמת ההתשה היינו שותפים של צה"ל. השתחקנו אתם. היינו באותם המקומות. כשהיינו עושים פעולה היה לנו חיפוי אווירי והיה לנו חיפוי תותחנים.... גם למדנו מהם. זה מה שאמרתי, שמלחמת ההתשה בנתה אותנו הרבה מאוד, ושזכות זה היינו מספיק תוקפנים במלחמת יום כיפור. אבל אני סוטה. עד 1953-1956. אני חוזר ל- 1953.

ש. נושא אחד מאוד כוסה בראיונות, זה שהכנסת את קורס חובלים ל.... על זה אין צורך לדבר עוד פעם.

- ת. אבל זה לא היה ב - 1953.
- ש. זה היה יותר מאוחר, אבל כשאני כותבת על התפתחות החייל....
- ת. זה היה ב - 1963.
- ש. כשאני כותבת על התפתחות החייל בשנים האלה....
- ת. איפה זה כוסה?
- ש. בראיון של רמי ו.... וגם בראיון עם מרמרי, בשניהם. בראיון של רמי הדברים יותר ברורים.
- ת. התוצאה היתה שזה היה המקור היחידי לקצונת חיל הים. במשך הזמן ההצעה או הביקוש לחובלים היה כזה שמעטים מעכו אהבו את ה....
- קרה דבר נוסף, שהאוכלוסייה של עכו מבחינה אקונומית-סוציולוגית – ירדה.
- אני הייתי יו"ר של בית הספר לקצינים בעכו. מצאתי שבקושי אחד או שניים היו מצליחים להגיע לקורס חובלים.
- ש. אז.
- ת. היום. זה פוגע ביוקרתו של בית הספר. אז כעת הגעתי לאיזשהו סיכום עם חיל הים שינסו להעלות את מספר ה.... שלנו, וזה לא לרעת חיל הים לטווח ארוך.
- ש. אתה לא מדבר על המיון הראשי, שיעלו את רף הקבלה?
- ת. כן מדבר על זה. מה אני טוען? חיל הים עושה מיונים היום, וחיל האוויר עוד יותר גרוע. כל מי שעובר את המיונים של חיל הים – מתאים להיות מפקד חיל הים.
- ש. זה רף גבוה מדי.
- ת. לא. רוב הקצינים שאתה צריך זה בינוניים, זה סגני-אלופים. הם טובים מדי. הם לא נשארים. מה שנשאר זה הכשלונות של המיון. הם מאוד לא טובים. אני טוען שבוגר עכו שתתן לו קצת, עם המוטיבציה, שיגיע לחתימה שנייה, הוא לא יהיה בין הרעים. ההיפך: בין הבינוניים הרעים. הוא יהיה.... תן לו את הצ'אנס בהתחלה, בכניסה, אחר כך הוא ירוץ. אז באמת בשנתיים האחרונות עלו מספר.... זה משפיע על יוקרתו של בית הספר בעכו, וזה לא לרעת חיל הים לדעתי. בתו אדם שעסק בכוח אדם.
- ש. אבל הטענה היא שאתה העלית כראש מחכ"א וזה בא מאוחר יותר, אבל לא משנה, כי אני מתארת את כוח האדם, וישבתי עם אנריקו לוי והוא סיפר על בית הספר, והטענה שלך שזה לא היה שהם לא התאימו. הם פשוט לא באו לחיל הים. הם העדיפו צי סוחר או משהו אחר. לא?
- ת. נהייתי ראש מחכ"א, בתחילת 1963 אני חושב.
- ש. 1962-1965.
- ת. אני בא, והיה נהוג בדרך כלל שראש מחכ"א בא לדבר עם.... אני פוגש חבורה, ועוד לא ידעתי כמה הם טובים או לא טובים. מתחילים לשאול אותי כמה כסף מקבלים בצי הסוחר, כמה כסף מקבלים פה. האזנתי ואמרתי: על זה בנוי עתיד חיל הים? על 80-100 חבר'ה שגומרים כל שנה? ואז באותו קיץ פתחתי קורס ראשון של תיכונים. אני אומר פתחתי. זה לא פשוט. אתה ראש מחכ"א, וזה לא שאתה כותב נייר ופותח קורס. אתה צריך להגדיל את בית הספר, אתה צריך לקחת חניכים, לגייס אותם. עד שהם מגיעים.
- ש. זה של חיל הים?

- ת. בטח. ואז אתה לא מקבל חיילים אחרים. ואז מפקד השייטת, שהוא בעמדה רצינית, אמר לי בסך הכל.... מתעסק בכוח אדם, הוא לא מקבל את המכונאי, מפני שאותו אדם, מסוים, נתן לך 100 אנשים, תעשה אתם מה שאתה רוצה. אז אם אתה לוקח 20 ושם אותם בקורס חובלים, אז 20 חסרים במקומות אחרים. אחר כך אתה רוצה קצינים טובים שידריכו.
- ש. עוד יותר קשה, כי גם להם כבר יש מה להגיד.
- ת. (א) הם לא רוצים. מה פתאום? הוא הגיע לסגן מפקד, מפקד סטר. והוא טוב בתור מפקד סטר, לכן אני רוצה אותו. אז קודם כל הוא לא רוצה, והמפקד שלו לא רוצה. אבל אני חושב שאחרי 3-4 שנים, גם לגבי ההתחלה התלבטנו עם תכנית בית הספר. אחרי 3-4 שנים, 10 אחוז מעכו נכנסו.
- ש. 10 אחוז נכנסו בגלל הרף או בגלל הרצון?
- ת. לא, בגלל הרף. זו אוכלוסייה בעייתית תמיד. לא תמיד. אולי ב - 1952-1950-1948- הם לא היו אוכלוסייה בעייתית. אבל בהמשך? איך אומרים לי החברה בבית הספר? אמא פולניה לא שולחת את הבן שלה לפנימייה. רק ממקום שבו יש בעיה. ילד עם בית בעייתי הוא גם לא החניך הכי טוב. רק יוצאים מן הכלל. אני הייתי בעייתי.
- ש. מה
- ת. זה היה בעיקר להתרכז בנהלי עבודת מטה. ניסו להכניס קצת אסטרטגיה, היסטוריה ימית. בכיוון הזה.
- ש. מתייחס לפיתוח טיל ה"לוז" לפני שהוא היה "גבריאלי".
- ת. זה היה להתרכז בנהלי עבודת מטה. קצת אסטרטגיה, קצת היסטוריה, לא נושאים מקצועיים. נושאים כלליים. בעיקר המטרה היתה להכשיר לתפקידי מטה. זה היה קורס של 3-4 חודשים. משהו כזה.
- ש. אתה יכול לציין איזשהו, בלי קורסים מקצועיים, כמו תותחנות או אלקטרוניקה. אתה מתחיל חובלים ואחר כך אם אתה ממשיך בחיל הים, מה הקורסים אחרי חובלים.
- ת. אחרי זה יש קורסים מקצועיים. קורס תותחנות בעיקר וגני"ק (גילוי נשק וקשר). היה תותחנות והיה גילוי רד"ר, קשר.
- ש. גילוי ניווט וקשר.
- ת. אלה היו שני הקורסים המקצועיים. אחרי כן, כשקיבלנו את המשחתות הצטרף גם קורס לחימה נגד צוללות (לצ"ל), שבזה לא עסקנו.
- ש. קודם לא?
- ת. לא. מפני שלא היו לנו אמצעים נגד צוללות בפריגטות. במשחתות היו אמצעים נגד צוללות. גם לגילוי וגם ללחימה. גילוי זה מכשיר שהוא מגלה תת-מימי. ולחימה זה היו בעיקר פצצות עומק. לא היו לנו
- וכמובן אחרי זה, כשבאו הצוללות אז היה קורס צוללן בסיסי.
- ש. על צוללות התחילו לדבר כבר די מוקדם.
- ת. כן. על צוללות התחילו כבר לדבר בשנות 1958 אני חושב.
- ש. ברצינות. זאת אומרת כל מה שהיה קודם שדיברו זה לא היה רציני.

- ת. אני לא כל כך מתמצא בהיסטוריה של הצוללות. לא הייתי מעורב בזה אז יהיה לי קשה לספר לך על נושא הצוללות.
- ש. מה שמסקרן אותי זה התהליך של ההבנה שחיל הים צריך להישען על כלים אחרים. מתי זה התחיל בערך?
- ת. בשנות ה - 60, 59, 60.
- ש. לא קודם.
- ת. קודם היו להם את המשחתות. רכשנו אותם רק ב - 1956. לגבי ההמשך חיל הים הבין שכלים גדולים זה לא המסלול שלו. האויב העיקרי זה הצי המצרי. בשביל האויב העיקרי אתה לא צריך בדיוק כלים גדולים. גם קצת התפיסה השתנתה. ההשפעה הבריטית של צי שהוא הולך למרחקים גדולים, מלווה שיירות, מבטיח את השייט שזה כאילו התפקיד העיקרי של כוח ימי על ידי פעולת הגנה ומיגון, לאט לאט נכנסה יותר תפיסה שהיות והמצרי זה האויב העיקרי שלך, אתה יכול על ידי זה שאתה תתקוף אותו, ותרתק אותו ל.... שלו – תמנע ממנו לצאת למרחקים גדולים כשאתה מקיים שייט.
- ש. מה שעשו ב - 1973, נכון?
- ת. מה שעשו ב - 1948.
- ש. ב - 1948 התוצאה של הלחימה של חיל הים היתה שזה ריתק את ה....
- ת. התוצאה היתה שהצי המצרי ברח לנמלים ועם ישראל הביא עולים והביא נשק, והביא תחמושת והביא דלק והביא הכל וכל ה.... היו פתוחים.
- ש. רתקו אותם מדרך הים לאזור ה....
- ת. זה ביבשה, אבל מבחינת שייט, כל צי התפקיד שלו זה להבטיח חופש שייט לעצמו ולמנוע את זה מהצד השני. ברגע שיש לו חופש שייט אז הוא יכול לדחוק, הוא יכול לתקוף חופים, הוא יכול להביא מזון, הוא יכול להביא גייסות ויכול לעשות הכל. את חופש השייט אתה יכול להשיג גם על ידי זה שאתה תופס את הצד השני ו.... אותו, לא על ידי זה שאתה מגן. זאת אומרת הגישה גם נהייתה יותר תוקפנית מהגישה בשנות ה - 60, ואז אמרו: חיל הים אף פעם לא יוכל אם הוא יעבוד על כלים גדולים להימצא על 2 או 3 כלים.
- ש. מבחינה תקציבית?
- ת. מבחינה תקציבית וכוח אדם. לעומת זאת הוא יוכל להימצא עם מספר כה גדול של טילים כשמדובר על כלים קטנים.
- שתי אוניות משחתות, כשאחת בתיקונים, נשאר לך חצי הכוח.
- בהתחלה בכלל לא דובר על טילים. דובר על ספינות מהירות שעיקר הנשק הוא טורפדו, מפני שלא חשבנו שנוכל....
- ש. אבל כבר ידעתם....
- ת. אצל הרוסים.... במערב לא היו טילים. לרוסים היו טילים וכלי שייט קטנים, על ה"קומר", והם בנו את זה בעיקר לצורך הגנת חופים כתשובה על נושאת המטוסים של המערב. מהם לא יכולים לקבל ולמערב לא היה.
- ש. ידעתם שלמצרים יש?
- ת. ידענו שלמצרים יש. הם קיבלו את ה"אוסר" וקיבלו את ה"קומר" ואת הסטיקס, הטילים לצורך זה. זו היתה ההתחלה. בהתחלה זה היה "קומר", בשנות ה - 60. אני לא יודע אם זה 59 או 61, אבל משהו משנות ה - 60.
- אז התחלנו לחפש כלים קטנים, כשמדובר על כלי שייט במקביל, פעלו בנושא הצוללות.

בהתחלה חיפשנו כלים בגרמניה ובשוודיה, ספינות טורפדו בעיקר. אחרי כן נוצרה שאולי נוכל להגיע לטיל. בהתחלה ראינו אפשרות של טיל גדול ואז חשבנו שנשים את זה על המשחתות. זה היה גדול מאוד, כבד מאוד. אחרי כן התפתחה האפשרות של טיל יותר קטן.

זה היה הרבה יוזמה של התעשייה האווירית שהם רצו את הטיל שנמכור אותו, וזה התאים גם לנו. ומזה נוצר ה"גבריאלי". ברגע שהיה ה"גבריאלי" ונוצרה קונסטלציה שיכולנו לקבל דרך סיוע גרמני את ספינות הטילים, אז שילבנו את ה"גבריאלי" עם ספינות הטילים וזו היתה התוצאה.

ש. שילבנו, זאת אומרת מישהו היה צריך לראות שזה מתאים מבחינה טכנית. זה היה רפא"ל?
 ת. (א) עשו את זה קציני חיל הים. צריך לשלב טיל שמישהו אחד עושה עם משהו שמישהו אחר עושה. את המכ"ם שבחלקו היתה התעשייה המקומית, את הבקרה שבחלקה היתה באיטליה וחלקה היתה בצרפת. זאת אומרת, זה היה ציוד ממקומות שונים. והיה אמברגו בתקופה הזאת. זה שבנו את הספינות זה לא אומר ש..... או לא היה כל כך מתאים לנו. התעשייה אצלנו הצליחה לפתח טיל יותר טוב מאשר בזמנו היה לאנגלים ה"סיקט" ולצרפתים ה"אקסוסט".

ש. ה"גבריאלי" השיג אותם?
 ת. זה היה הישג. הוא היה הטיל הראשון התכליתי. האקסוסט והסיקט נדמה לי שהם היו מונחים על ידי חוט שהיו משחררים מאחור. במשך הזמן השתחררו מזה. ידידה צפריך בטח יכול לתאר את זה יותר טוב.

זה היה המעבר וזו היתה גם ההצלחה. הטיל שלנו כל הזמן היה נחות מהטיל המצרי. הוא היה נחות בטווח: 50 ק"מ היה טיל ה"סיקט" ו-25 ק"מ ה"גבריאלי". כמות חומר הנפץ ב"סיקט" היתה 500 וב"גבריאלי" היה 120-150. ... על הגבריאלי הן בטווח והן בכמות חומר הנפץ.

ש. וגם את זה ידעתם?
 ת. כן. גם את זה ידענו.

ההצלחה הגדולה של חיל הים ביום כיפור היתה בזכות שני דברים:

האחד – חיל הים הצליח אחרי שהוא נוכח שה"סיקט" מסוגל להטביע סטילים כמטרה קטנה. הצליח לפתח מערכת של לחימה אלקטרונית שהיא למעשה ניטרלה את ה"סיקט". במלחמת יום כיפור הם ירו 50-70 סטיקס ואף אחד לא פגע. אף אחד לא עף למטרה, מפני שחיל הים פיתח מערכת לחימה אלקטרונית שגרמה לסטיקס להיות או עיוור או מטושטש ולהפנות את הירי לא לכיוון שהיה....

ש. שינו את מסלול התעופה שלו.
 ת. מטרות. קוראים לזה באופן כללי לחימה אלקטרונית. יש לחימה אלקטרונית ויש לחימה נגד-אלקטרונית. זאת אומרת, כל כלי כזה, לא כל, אבל מרבית הכלים גם היום הם מונחים למשהו, יש להם איזשהי מטרה, אם זה תמונת מכ"ם, אם זה תמונת טלוויזיה, אם הוא מבויט למקור חום או משהו דומה לזה. אם אתה מטושטש אותו, מטעה אותו, מבלבל אותו, נותן לו מטרות במקום אחר – הוא לא עף לאן שהוא צריך לעוף. לולא זה כל הסטילים היו נדפקים. זה דבר אחד.

דבר שני – זה הגישה התוקפנית. האווירה, החינוך לתקוף, לקצר טווח, ויש שני אנשים שבזכותם חיל הים הצליח מאוד ביום כיפור. האחד זה מהנדס בשם צמח, שהוא בעקשנות, גם בידע וכישרון, אבל בעקשנות בעיקר, הצליח לפתח את מערכת הלחימה האלקטרונית.

והשני זה יומי ברקאי, שהוא היה המפקד של השייטת שתקפה ראשונה בלטיקה, שרץ קדימה. צריך לזה הרבה אומץ. זה לא רק שהוא אישית רץ. הוא אימן את השייטת, את הצוותים. זה לא פשוט לשבת למטה ולעשות את העבודות שלך, או לשים שלט למעלה ולעבוד עם ההגה או לעשות כל פעולה אחרת

- כשרץ אליך כדור אש בצורת סטיקס. ופה בפנים, כשכל אחד עושה את החלק שלו, זה שיוורה את ההטעיה, זה שמגלה וצוות של 40 איש שצריך לעבוד כתזמורת, מה שדיברתי על 160, ופה זה הרבה יותר מסובך, הרבה יותר מהיר, הרבה יותר משולב.
- אם הייתי רוצה לתת פרס למישהו – זה לשני האנשים האלה. זה בעקשנות שלו שפיתח, וזה במנהיגות. מהרגע שחיל הים הראה בלטיקה שהוא יכול לחסל את הסטילים – הוא כבש את הים.
- ש. עשו בעצם איזה כיבוש כזה שהיה כתוב כבר שנה קודם טקטי, יכול להיות?
- ת. אני סיימתי את תפקידי בסוף 1972. חשבתי שמלחמות לא תהיינה וחשבתי ש-4 שנים להיות מפקד חיל הים זה מספיק. שכל כוח, כל חייל צריך להשתנות ולהתחדש. קשה מאוד לאדם לשנות את מה שהוא הכניס וצריך לבוא מישהו אחר. אבל בשנה האחרונה שלי עשינו תרגיל מודל, שזה התחיל ממבחן אימון טקטי, ואחר כך בים הפתוח, של התקיפה שבצעו שנה אחרי זה בלטיקה. אז היתה לי תקופה מאוד מעניינת: היה לי מצד אחד את מלחמת ההתשה. הייתי בסיני יותר מאשר בחיפה. ומצד שני את הקליטה של הסטילים, שגם כן היו לנו בעיות. היה אמברגו באמצע.
- ש. האמברגו הצרפתי או בכלל היה אמברגו?
- ת. האמברגו הצרפתי. היו מערכות שהיינו צריכים לקבל. ספינות שרבורג שהברחנו.
- ש. מי היה צריך לחמש אותן?
- ת. חלק גדול מהציוד היה צריך להיות צרפתי וכבר לא הצלחנו. את הספינות הבאנו. אז עברנו לאיטליה, חלק גם היה מאיטליה. אתה צריך לאמן צוותים חדשים.
- ש. לא התחילו לאמן אותם עוד לפני שהבריחו את הספינות?
- ת. כן, אבל זה היה תהליך. אני אומר שבמקביל למלחמת ההתשה. ופה נהניתי מהפירות שלי בתור ראש מחלקת כוח אדם, 6 שנים קודם לכן. מפני שאם במשחתות היו 25-30 קצינים.
- ש. בכל משחתת?
- ת. לא, בסך הכל. 12 קצינים במשחתת. הרי בסטילים היו מאות.
- ש. כמה?
- ת. שישה על כל סטיל. אז אם לא היינו מתחילים לייצר בשנות ה-60 ואני לא זוכר מתי, את הכמויות האלה....
- ש. לא היה מי שיקח את הפיקוד.
- ת. כשאני הייתי ראש מחלקת כוח אדם, מספר הסטודנטים במכונאות ובאלקטרוניקה וחשמל של חיל הים מהטכניון היה יותר גבוה מאשר של חיל הים.
- ש. כי אתה חשבת שזה נכון לשלוח אותם? זה היה עתודה או איך? זאת אומרת שהעתודה לא סיפקה מספיק או שזה לא היה אותו...
- ת. העתודה היתה תקופה קצרה וזה לא היה זה. יצרתי מסלול, ופה היה חלק גדול מבוגרי עכו, שהם היו המכונאים, היו הטובים יותר. כשהוא גמר להיות מכונאי בסטר אז, בדרגת סמל או רב-סמל, הוא היה יכול ללכת ללמוד בטכניון, ואז ב-1962 זה לא הזמנים של היום. אז ללמוד בטכניון לא תמיד האבא היה יכול לאפשר את זה. זאת היתה הקלה, זאת אומרת זה היה פרס ללמוד בטכניון על חשבון הצבא, גם אם הוא חתם שנה-שנתיים על כל שנת לימוד. היום הקלו את זה. הכל השתנה. אבל אז ללמוד בטכניון עבור ילד רגיל היה קשה. ההורים היו צריכים לתמוך, הוא היה צריך לעבוד. פה הוא מקבל, הוא אוהב את זה.
- זה שהוא היה בכלי שייט, הוא היה מכונאי, והוא התחיל בעסק הזה עוד כשהיה ילד, ולרוב גם לא היה לו את העורף של האבא או של המשפחה ללכת ללמוד בטכניון, והוא רוצה ללמוד. כאן מאפשרים לו

- ללמוד 4 שנים על חשבון הצבא, אז נוצר קאדר רציני של מהנדסים גם באלקטרוניקה וגם במכונאות
 שזה היה נוסף לזה היו גם אחרים. היו מהעתודה שנשאר, אבל מה שנשאר לטווח ארוך זה מי
 שהתחיל ולא איזה.... ללא הרקע הזה או התשתית של מהנדסים, של כוח אדם מיומן ברמה גבוהה, זה
 המספר הגדול של החובלים, לא היינו יכולים את הסטילים. אז פה נהייתי בתור חיל הים ומה
 שזרעתי בתור ראש מחלקת כוח אדם.
 ש. זה הדור שהתגייס לחובלים.
 ת. היו מסיימים בעכו 15 חניכים לשנה. לא היה גידול בקצונה. אבל כשהתחילו לסיים 40, 50,
 ...60
 ש. כל שנה נפתח קורס חובלים?
 ת. שניים או שלושה. לפחות שניים.
 ש. את אלה שיצאו ללימודים גבוהים הכרת אישית בתור ראש מחכ"א?
 ת. אלה שיצאו בזמני אני שלחתי אותם.
 ש. ידעת מי הם.
 ת. בטח. בתור מפקד חיל הים הכרתי כל סגן משנה על כלי שיט. בתור מחכ"א בטח הכרתי. היו
 פחות קצינים אז. זה לא היה מסובך.
 ש. אחרי 1967 חיל הים גדל במספר האנשים? התארכו פתאום הגבולות הימיים.
 היה לך איזשהו ניסיון בכינרת? אני יודעת שהיו בכינרת נחתות קטנות, סירות משמר.
 ת. זה היה בענף מבצעים. חיל הים עשה את האבטחה בכינרת, את אבטחת הדייג במסווה של
 משמר הגבול או משטרה או משהו כזה, אני כבר לא זוכר מה היה הלבוש, והיו נחתות קטנות שיכולות
 להתקרב לחוף עם קבינה משורינת (טובה). והם היו מסתובבים לאורך החוף הסורי, חוף קורסי,
 בטיחה, צפונה לעין גב. שם זה האזור העשיר של הדייג והדייגים מגיעים לשם. מדי פעם, כמו שהיו
 תקריות בגבול הצפון על זה או אחר, היו תקריות עם הסורים והיו חילופי אש, היו ניסיונות של
 פגיעה בדייגים והנחתות היו מחפים עליהם. שם באמת היה המקום העיקרי שקיבלנו ניסיון קרבי. היה
 מבצע נוקייב שחיל הים השתתף בו והכניס את הנחתות.
 ש. בצד המזרחי של הכינרת?
 ת. כן.
 ש. היה שם איזה כישלון.
 ת. באחת ההזדמנויות נחתת אחת עלתה ונתקעה על החוף, ולא הצליחה להחלץ, ולא רצו
 להשאיר אותה, אז חיל האוויר פעל והפילו מטוסים שלהם וגם נפל מטוס שלנו. היתה פעולת חילוץ
 שארכה איזה 24 או 48 שעות עם חילופי אש עם הסורים באותו זמן. כן, היה כישלון. זה קורה. הוא
 ניגש קרוב, רצה לראות יותר טוב. אי אפשר להאשים אותו שהוא עלה על החוף. הוא לא שט ביס
 הגדול מפה לחיפה או מפה לקפריסין.
 ש. גם הנחתות האלה מיועדות להתקרב לחוף.
 ת. הן מיועדות, אבל פה הוא עלה על שרטון ולא הצליח לרדת. ותחת אש לרדת זאת בעיה. אם זה
 לא תחת אש, בא משהו ומחלץ, וזה מה שניסו לעשות. ופה דפקו את המחלץ ופה דפקו את זה. זה
 מסתבך בדרך כלל דברים כאלה. בסוף חילצו.
 אחר כך זה קצת התחלף לתפיסה יותר תוקפנית. במקום לתת לו לצאת מגיברלטר לדפוק אותו,
 תדפוק אותו בנמל אלכסנדריה לפני שהוא יוצא או כשהוא בפנים, ואז הוא לא יגיע לגיברלטר.

זה לא שבא איזשהו חכם ומפתח תיאוריה והוא בונה אותה ומשכנע את כולם. זה בדרך כלל תהליך. זה הלך ביחד עם מעבר לכלים קטנים שלא יכולים להגיע לשם, ואז אתה ויתרת על הכלי שהוא יגיע לגיברלטר כי הוא לא יכול מבחינת טווח כי הוא קטן. הוא יכול להגיע עד כרתים, ואחר כך הוא צריך תדלוק, לקחת דלק באיזשהו מקום באמצע כמו שהיה עם ספינות שרבורג, כשהוצאנו את הספינות שזה טווח גדול, נתנו להם שלוש פעמים דלק מאוניות בדרך.

ש. אוניות סוחר שגייסתם?

ת. אוניות סוחר שגייסנו.

ש. של צים?

ת. אחת מהן היתה "דן" למשל. זה לא שאתה מגייס וזהו. אתה מגייס ואתה צריך לנקות את המיכלים ולהתקין מיכלים מיוחדים בשביל דלק.

ש. זה דלק אחר?

ת. זה לא הדלק הרגיל. זה סולר. אתה צריך לוודא שהוא נקי לפני שאתה מתעסק עם דברים אחרים. זאת לא המערכת הרגילה. זה כמויות יותר גדולות מאשר האונייה עצמה יש לה, והיא צריכה לספק דלק ל-5 ספינות שהיו שם. צריך להכין אותן.

ש. 5 הראשונות ו-2....

ת. 5 אלה שברחו.

ש. את 5 הראשונות איך תדלקו?

ת. נכנסו לנמלים בדרך. אלה לא יכלו להיכנס לשום נמל, אז היה צריך לתדלק אותן בים.

ש. אם אני מבינה.

ת. אלה החלקים הפיקנטיים. זה מסע ארוך. הן לא יכולות להיכנס לנמל. יכולות להיות תקלות. אתה גם שם על האוניות אמצעים לוגיסטיים לסיוע, מבחינת חלפים, מבחינת תיקונים, אפשרויות גרירה, מה שבדרך כלל כשיש לו בעיה רצינית הוא יכול לעלות על מבדוק בנפולי או במרסיי. היינו ביחסים לא אויבים אתם, הצרפתים בטח בהתחלה... אבל ברגע ש"גנבנו" את הספינות – אז הם היו פושעים והם לא יכולים להיכנס לשום מקום, לא לפיראוס ולא לנפולי ולא למקום אחר, אז היינו צריכים ל.... אותם בדרך.

אז אני אומר, שברגע שמקור האידיאולוגיה עברנו לכלים קטנים אז גם התורה השתנתה מבחינת פיתוח. אתה כבר לא מדבר על הצי הגדול שנמצא בימים הגדולים, אתה נוסע עד לגיברלטר, ושולט על כל הים התיכון.

ש. אולי גם ההשפעה של מלחמת העולם השנייה.

ת. לא, זאת היתה ההשפעה של התפיסה הבריטית שהתאימה לתפיסה הבריטית. הרבה זמן היינו בהשפעה בריטית וזה התחזק כשקנינו את המשחתות אצל הבריטים. אז עברנו את כל האימונים אצלם אז אתה מושפע לא רק מהצד הטכני, אלא שאתה מושפע גם מצד המחשבה.

ש. מעבר לאימונים הטכניים היו גם לימודים עיוניים.

ת. כן. ב-1961 או 1962 עברתי קורס פיקוד ומטה בצי הבריטי. הייתי שנה בבגריניץ'. גרתי בלונדון והייתי נוסע. בלימודים, בתוך שנה היו לפחות 150 ימי חופש. יש שבת וראשון. יש כריסמס וחג זה וחג זה, וגמר סימסטר. תקחי מורה ותראי כמה הוא מלמד. הוא מלמד יותר מ-150 יום? אז שם היו המון חופשות.

ש. היית עם כל המשפחה?

ת. כן.

- ש. בתקופה של עד 1956 היו כל מיני מבצעים, יש איזשהו מבצע שהוא מבחינה צבאית, מבחינה מלחמתית שאתה יכול להצביע עליו? למה אני שואלת, כי חלק גדול זה דברים ייצוגיים.
- ת. היה למשל. את זוכרת דבר כזה? ב- 1955 שהורידו סירים למטה, לסיני, לבדוק את הדרך של חטיבה 9. חטיבה 9 ב- 1956, במבצע סיני, ירדה מ.... מלמעלה עד שארם. היה צריך לבדוק את הציר, את העבירות שלו ולבדוק באיזה צירים לנוע, בעיקר מבחינת עבירות. אז הורידו 2-3 חבריה.
- ש. מה היה לכם באילת?
- ת. שום דבר. כל מיני סירות דייג.
- ש. עוד לא היו אפילו סטרים אז?
- ת. לא. אני חושב שהשתתפנו בהורדה ובהעלאה. תשאלו במבצע "ירקון" מה היה חלקו של חיל הים, אמנם לא היה רב חלקו של חיל הים, אבל היה לו חלק. אחר כך אני לא יודע כמה את נגישה לחומר סודי, אבל היו הרבה מאוד פעולות הורדה ואיסוף מלבנון. דברי עם רמי לונץ. אני לא יודע עד כמה זה חשוב, אבל בין 1953-1956 היו הרבה פעולות. אני אפילו פעם טבעתי בסטר בדרך לפעולה כזאת. היינו באיזה הורדה. אני לא זוכר איפה, בלבנון באיזשהו מקום ובדרך נפתחה...
- ש. את מי הורדתם? סירות?
- ת. זה היה בעיקר מגורמי המודיעין. גורמי השחור.
- ש. עוד לא שמעתי את הביטוי הזה.
- ת. אני לא יודע מה המצב מבחינת סיווג של הדברים האלה. תשאלו את רמי לונץ. אני לא יודע אם זה חשוב גם, אם הוא רוצה, אם חיל הים רוצה, אם את רוצה. אבל היו הרבה מבצעים.
- ש. אני אגיד לך למה אני רוצה.
- ת. למשל הפעולה שהיתה בביירות עם יוחאי, שהוא נתקל ויצא.
- ש. מה היתה המטרה?
- ת. היה סיור, כחלק מאימוון, וגילו אותם.
- ש. יוחאי עצמו או עם החבריה שלו?
- ת. הוא בעצמו נכנס עם סירה פנימה בביירות.
- ש. אני לא מכירה את הסיפור. אני מכירה קטעים שלו אולי.
- ת. הם עשו סיור בתוך ביירות, כחלק מאימוון.
- ש. להכיר את השטח.
- ת. להכיר בכדי לתת קצת אקשן לחבריה. והיתה להם היתקלות וירו עליהם, ואחד נכנס או נפל למים, והוציאו אותו. יוחאי פעל יפה מאוד אז. הוא היה מפקד שייטת 13. מתי הוא היה מפקד שייטת 13 לפני שהוא היה מפקד חיל הים? ב- 1955? היה אז סיור בביירות וזה אחד הדברים היפים שחיל הים עשה. היתה היתקלות וזה נכשל במשהו, אבל היציאה מזה היתה יפה מאוד. זה היה יוחאי בעיקר.
- ש. זה כמו שאמרת, זה התנסות.
- ת. כן. זה למשל נושא שאני לא יודע אם מותר או אסור. אני לא יודע מה מצב הסודיות שלו, לפני שאתה צריך להוריד אנשים, אתה צריך לעשות בדיקה מוקדמת ואתה צריך לתכנן את ההתקפה.
- ש. זה לא תנאי מעבדה ודברים קורים.
- ת. ואלה דברים שאני חושב שכדאי לתעד אותם מבחינה היסטורית, וחלק מהם קרו בתקופה שאת מכסה.
- ש. כן, כי המסמכים לא תמיד נותנים תיאור כזה. נותנים צו יציאה.
- ת. יש מסמכים.

- ש. יש תחקירים. יכול להיות שהם לא....
- ת. כל דבר כזה יש לו פקודת מבצע ויש לו סיכום, אז אולי לא נותנים שם את הדברים הפיקנטיים שהוא השתעל והתקרר, אבל הדברים התכליתיים מופיעים בפקודת המבצע והם מופיעים בסיכום.
- ש. אני מוצאת לפעמים.
- ת. אני לא יודע אם יש לך גישה אל זה, אבל את אלה כדאי לתעד לדעתי, אם את מכסה את 1953-1956, היו אז כמה וכמה פעילויות או עבודות מסוג זה. והחלק הזה של החדירה של יוחאי לנמל ביירות זה היתה פעולה יפה. אני חושב שבזכות זה לסקוב החליט למנות אותו למפקד חיל הים.
- ש. ולא בגלל הסיפור של ה"פארוק". זה מיתוס כזה. זה לא חייב להיות.
- ת. ה"פארוק" זה סיפור ישן. אבל אחרי כן הוא הוכיח את עצמו בטווח היותר קרוב, ב-1954 אני חושב. מתי הוא נהיה מפקד חיל הים?
- ש. אחרי שמואל טנקוס. ב-1960 אני חושבת. שמוליק היה אחרי מוקה לימון. ב-1954 שמוליק התמנה כמפקד חיל הים והוא היה הרבה זמן, 5-6 שנים, עד 1960. ב-1960 יוחאי היה.
- ת. נכון. אז אולי אני מבלבל. לא כשהוא גמר להיות מפקד חיל הים, כשהוא גמר להיות במשחתות באיזשהו שלב.
- ש. נכון. ב-1960 הוא נהיה מפקד חיל הים.
- ת. כשגמרנו עם המשחתות, אז אולי זה היה ב-1958 ולא ב-1954. אמנון יגיד לך. אני משוכנע שאמנון זוכר. חבל שהוא לא פה. הוא היה מתקן אותי.
- ש. השאלות כל הזמן מגיעות לתקופה שהיית בתפקידים היותר בכירים. מה המשחתות כן תרמו לחיל הים?
- ת. המשחתות במלחמת סיני היה להם את החלק שלהם. כבשו את ה"איברהים אל אוואלי". משחתת לעומת הפריגטות והכלים הקטנים היתה מכונת מלחמה. כבר היו לה מערכות יותר מתקדמות, כבר היו לה תותחים עם בקרה, עם כוח אש, עם צורך בידע מכ"ם ובקרה של תותחנות. זה תיעל את חיל הים יותר לצד הלחימתי הצבאי מאשר הכלים הקודמים שהם היו בין אוניית סוחר ובין אוניית מלחמה. זה כבר היה יותר מקצועי. הכל היה יותר מקצועי.
- האימון שלנו באנגליה שזה היה מ-א', שיטתי. קיבלנו את האוניות, שיפצו אותן. עלה הצוות, התחיל את הקליטה. הצוות כולם עברו קורסים, אם זה בתותחנות, אם זה בנשק, אם זה במכונאות, אם זה בבקרת נזקים, בצורה מסודרת כמו שנהוג בצי הבריטי. נכון שהיה לזה גם השפעה שלילית של הצי הבריטי כצי גדול ופה יש לנו עסק קטן, אבל מבחינת מקצוענות זה תרם הרבה מאוד. זה שינה את האווירה. זה לא שבאה איזה תגבורת לפריגטה ואומרים לו: הנה זה התותח ועושים ככה וככה. הכל היה מסודר. היה אימון בחוף. היה אימון בחוף. היו אחר כך מבחנים של המשחתת מבחינת פעולות שהיא צריכה לעשות, עם מדריכים ומפקחים בריטיים, כמו שלוקחים אונייה, כי אף פעם לא עשינו את זה בצורה כזו מסודרת בחיל הים, פנימית אצלנו, שאתה מתחיל מההתחלה, אתה מאמן את כולם ואתה גם אחר כך בוחן אותם בביצוע ביים. עשינו מטווחים ביים. היו לנו צוללות שהיינו צריכים לתפוס אותם ולאמן עליהם. זאת אומרת, שזו פעם ראשונה שזאת היתה כניסה מקצועית והמקצוענות הזו השפיעה גם על המשך. זאת אומרת, אותם אלה שהיו במשחתות הם אחר כך גם היו בצוללות חלקם. הם גם אחר כך היו בסטילים. אז זה תרם הרבה מאוד לצד המקצועני. זאת אומרת, הסטילים זה כבר היתה קפיצת דרגה מבחינת מורכבות של מערכות וגם מבחינת גישה לעסק הזה. עד המשחתות הגישה היתה די חובבנית גם מבחינת הפעלה של הכלי. קודם דיברנו קצת על המחשבה, אבל גם מבחינת

ההפעלה של הכלי, זה היה די חובבני. זה כמו שבאו פה לסירה ואני אומר: תמשכי בחבל, תמשכי בזה, והיא משתלבת. אבל זה לא שאני מביא את... ויש לי מערך שיעור מסודר ואני עובר על הכל ואני אומר לך איך למשוך את החבל ואחרי יומיים אני בוחן אותך. זה עשינו במשחתות.

- ש. ובפריגטות.
- ת. בפריגטות.
- ש. ובסטרים? כי הרי נסעו צוותים לצרפת להתאמן על הסטרים, על האוניות של הצרפתים, לא?
- ת. נסעו, אבל זה לא...
- ש. לא היה סיסטמתי? איך היית מגדיר את זה?
- ת. זה לא היה שיטתי. עברו קורס זה, עברו קורס אחר, השתלמות זו או אחרת, אבל זה היה יותר לקישוט וייפוי מאשר תכליתי. פה התחילו מלמטה.
- ש. כמו שהבריטים יודעים.
- ת. כן. כמו שהם עושים את זה. זה פעם ראשונה שעשינו את זה בצורה מקצועית.
- ש. זאת אומרת שיש בזה איזשהי הנחת תשתית לתקופה של אחר כך.
- ת. כן, בטח.
- ש. כי לא חשוב שזה כלי לחלוטין שונה, אבל הגישה הבסיסית עברה שינוי עם ההכנה למשחתות.
- ת. ההפעלה היתה יותר מקצוענית. זה יוצר את האווירה.
- ש. הצוותים שיצאו להתאמן באנגליה חזרו, מעבר לזה שהם ידעו להפעיל משחתות כמו שצריך, וזה נבחן ונבדק, הם גם הביאו אתם איזשהי דרישה.
- ת. תרבות אחרת.
- ש. בדיוק. ואת זה הייתי רוצה להכניס למחקר.
- ת. חיל הים לא היה בסדר עם ה"איברהים אל אוואל". הוא לא היה תוקפני. בהשפעת המחשבה הבריטית הוא אמר: אני מחוץ לטווח ירייה, יש לי זמן. זאת תפיסה בריטית שמופעלת על כל הימים. אז יש איזה קאקר גרמני, אז הוא משחק אתו כמו שחתול משחק עם עכבר לפני שהוא מחסל אותו. יש לו את הזמן, יש לו את הכוח. אבל לא זו הגישה. לא זו הגישה הנכונה לנו ולאויב, ולשמחתי עדיין היום. הלחץ הפסיכולוגי שאתה בא אליו קרוב ואתה דופק אותו – זה חצי מההישג. היינו שניים, עם כושר בקרת נזקים טובה. היינו יכולים לספוג פגיעות. אתה יכול להתקרב אליו, אתה מקבל מכה אבל אתה יכול להכות יותר חזק. היינו יכולים להרשות לעצמנו לעשות את זה. ולא עשינו את זה ושיחקנו. שיחקנו על טווח גדול ואז הפגיעות שלנו לא היו טובות ואז זה לקח לנו המון זמן עד שהגענו לפגיעות. אבל חיל הים דפק את זה. הצרפתים ירו ולא פגעו, ואני אגיד לך למה הם לא פגעו: הם היו בכוננות נ"מ (נגד מטוסים), ואז הוא יורה קליע שהוא נגד מטוסים, זאת אותה תחמושת אבל עם מרעום אחר ובגובה מסוים הוא מתפוצץ, הוא לא הגיע בכלל לקרקע. חיל האוויר דפק ופגע, אבל המטוסים (מיסטרים או מוסטנגים, אני לא זוכר) היו במשימה לדפוק שריון ושריון אתה לא דופק עם נפיץ, אלא דופק עם ח"ש (חודר שריון). הוא חודר והוא לא מתפוצץ. נפיץ מתפוצץ. נפיץ פוגע ומתפוצץ, והוא עבד עם ח"ש והוא נתן שתי פגיעות בחרטום. אני הייתי שם. בחרטום מעל קו המים. נכון שהוא פגע וזה חדר. מה שדפק אותו זה שני פגזים של המשחתות. האחד שפגע במערכת ההסקה, זאת אומרת מערכת הספקת הדלק.

ש. אז התפוצץ הדלק?

ת. לא. הפסיק לרדת דלק. בדרך כלל זה אחד הדברים שאנחנו עשינו גם. יש לך שתי אפשרויות של לספק דלק לדוד: צד ימין של האונייה וצד שמאל של האונייה. אתה מספק משני מיכלים ובשתי מערכות, כשאחת היא אלטרנטיבה לשנייה. אצלם זה היה אחד. היא היתה בנויה לשתיים אבל הם סיפקו רק על אחת. השנייה לא היתה פעילה. ואז ברגע שדפקו את מערכת הדלק, לא הטבענו אותה, זה היה מנפיץ, אז האוניה השתתקה. פגז נוסף פגע והתפוצץ בתוך חדר הצבע והתחיל לבעור. לא היה לו דלק והתחילה לו שריפה, הוא נבהל, והרים דגל לבן, מפני שזה המצרים. אז אף אחד לא היה גיבור ואף אחד לא היה גאון, ואם היתה מקריות אז חיל הים דפק אותה. אני פחדתי שיש שריפה, אז דבר ראשון הלכתי להציף את מחסן הצבע, לכבות את האש, אבל אחר כך ראיתי שזה שום דבר אז סגרתי את הברזים, אני סגרת? החבר'ה שלי סגרו את הברזים. זה הסיפור על ה"איברהים אל-אוואלי".

ש. מה היה עוד ב-1956 לחיל הים? אני יודעת שיצאו ספינות דיג או משהו כזה? אבל זה אולי לא שייך. מתי התחילו עם הסד"גים?
ת. אני לא יודע למה את מתכוונת.

ש. מה עוד היה לחיל הים ב-1956?
ת. היו עוד פריגטות שהפעילו אותן במילואים והיו סטרים. וזהו. ב-1956 כבר היו סטרים באילת.

ש. אז אתה אומר שלמדת באוניברסיטה וקראו לך.
ת. זה היה ב-1967. למדתי אז באוניברסיטה בירושלים, כלכלה ומדעי המדינה.
ש. נהנית מהלימודים?
ת. כן, אבל לא סיימתי.
ש. בגלל המלחמה?
ת. לא. היה משבר בחיל הים אחרי 1967.

ש. קיבלת את הפיקוד בעצם.
ת. לא. קודם נהייתי ראש מחלקת ים. כשהלכתי ללמוד חשבתי שגמרתי כבר את הקריירה. למדתי שנתיים. בשנה הראשונה היו לי 45 שעות שבועיות וכשעשיתי את המערך של השנה השנייה היו לי 10 שעות וחשבתי שזו השנה שאני אחפש עבודה. קיבלתי הצעה שאי אפשר לסרב לה – להיות ראש מחלקת ים, מפני שהיו בעיות בחיל הים.

ש. כשהלכת ללמוד איזה תפקיד עזבת?
ת. מפקד מחלקת כוח אדם. היה צפוף ולא היה לי מקום. אז לא סיימתי. אחרי זה, מגיל 50 פלוס למדתי משפטים ואני עורך-דין. כשהייתי בקצ"א.
ש. למה למדת משפטים?
ת. גמרתי בחיל הים. הלכתי לנהל קו צינור אילת-אשקלון.
ש. ב-1974, לא?

- ת. בהתחלה היו לי שם בעיות ומהומות ומלחמות.
- ש. עם חבריה שיצאו עם הסירות לים, נכון?
- ת. עד שעשיתי סדר. אחרי זה שיחקתי ב"דש". והייתי רגיל להרבה שעות עבודה ביום. גמרתי לשחק עם "דש", הייתי בקצ"א. יום ארוך. מישהו מתח אותי, אז הלכתי ללמוד משפטים. למה משפטים? מפני שאני עצלן. אם הייתי לוקח כל מיני שיעורי בחירה, הייתי עוזב אחרי חצי שנה. אבל משפטים בערב, זה הנושא היחידי שאתה יכול ללמוד במסגרת בערב.
- ש. עשית עם זה משהו?
- ת. עשיתי סטאז', עשיתי בחינות של הלשכה. בתיק של נשיץ השתלמתי בחלק הימי. כשסיימתי הייתי בן 55 כבר או משהו כזה, וחשבתי שאני לא אגיע להיות משפטן רציני עם התוחלת שלי, מבחינת עניין. מבחינה כספית אני לא אקבל יותר בהתחלה, ב-10 השנים הראשונות, מאשר בתור מנהל חברה. אז המשכתי לנהל את קצ"א. עשיתי בורריות מדי פעם, בעיקר בנושא הימי, אבל לא עסקתי במשפטים.
- ש. עד מתי היית מנהל קצ"א?
- ת. עד 1995.
- ש. כשבעצם הפעילות מאוד ירדה אחרי שפתחו את התעלה, נכון?
- ת. בזמני, בשנים הראשונות, העברנו 35 מיליון טון בשנה. בעיקר היה הטרנזיט, מביאים מאילת ומוציאים מאשקלון. בעיקר או כמעט כל הדלק היה פרסי. עם המשבר עם השאח שזרקו אותו, הפסיקה זרימת הדלק, אז הטרנזיט היה דלק מצרי ודלק שבא מהמערב. בשנות ה-80 זה פסק.
- ש. איך דלק שבא מהמערב? בא ממערב וירד לאילת?
- ת. בא לאשקלון ופרקו אותו שם.
- ש. בלי העניין של הקו.
- ת. דלק מצרי הגיע לאילת. אבל הקו מאז עובד בצורה מאוד מוגבלת.